

seminaru v ramkakh festyvaliu Tyzhnia nauky (20 travnia 2022 roku). Kyiv: FOP «Symonenko O.I». Retrieved from: <https://lib.iitta.gov.ua/732008/> [in Ukrainian].

7. Instytut spetsialnoi pedahohiky i psykhologhii imeni Mykoly Yarmachenka NAPN Ukrainy [Mykola Yarmachenko Institute of Special Pedagogy and Psychology of the National Academy of Sciences of Ukraine]. Ofitsiinyi sait. (2022). Retrieved from: https://ispukr.org.ua/?p=9131#.Y_PZonZBxPY [in Ukrainian].

8. Kontsepsiia bilinhvalnoho navchannia osib z porushenniamy slukhu [The concept of bilingual education of persons with hearing impairments] (2011). Kulbida S., Chepchyna I. ta in. K. : UTOH. [in Ukrainian].

9. Kulbida, S. (2018). Zasady dvomovnoho navchannia – v konteksti realizatsii polozhen konventsii pro prava nechuiuchykh osib [Principles of bilingual education - in the context of implementation of the provisions of the Convention on the Rights of Deaf Persons]. Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Inklyuzyvne navchannia v Novii ukrainskii shkoli» 26-27 bereznia 2018 r. u dvokh chastynakh, m. Terebovlia. Kyiv: Interservis. [in Ukrainian].

УДК: 376.1-056.37:376.016:62

Олена Чеботарьова,

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
завідувач відділу освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку

olena.chebotareva@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-4560-3708

Ірина Абакумова

вчитель трудового навчання,

abakumovairina81@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3063-3960

Olena Chebotaryova,

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher,

Head of the Department of Education of Children with Intellectual Disabilities
olena.chebotareva@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-4560-3708

Iryna Abakumova

labor training teacher,

abakumovairina81@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3063-3960

Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН
України

м. Київ, Україна, вул. Берлінського 9, м. Київ, 04060, Україна.

Спеціальна школа №26, м. Київ.

Institute of Special Pedagogy and Psychology named Mykola Yarmachenko
of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

Kyiv Ukraine, 9 Berlinsky st., Kyiv, 04060, Ukraine.

Special school No. 26, Kyiv.

**ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ
ПОТРЕБАМИ У ДИСТАНЦІЙНОМУ ФОРМАТІ:
ПОРАДИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ**

**VOCATIONAL TRAINING OF STUDENTS WITH
SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS IN DISTANCE FORMAT:
TIPS AND RECOMMENDATIONS**

Анотація. У статті розкривається актуальність організації дистанційного навчання учнів старшого шкільного віку з особливими освітніми потребами в умовах воєнного стану в країні. Розглянуто способи організації дистанційного

навчання школярів з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах воєнного стану в країні.

Висвітлено основні аспекти, які слід враховувати у процесі трудового навчання у дистанційному форматі.

Розглянуто особливості дистанційного формату трудового навчання учнів з особливими освітніми потребами. Висвітлено методичні поради та рекомендації щодо дистанційного навчання школярів з порушеннями інтелектуального розвитку. Представлено практичні рекомендації з організації проектно-технологічного навчання учнів старшої ланки школи в сучасних умовах кризових викликів: уроки кулінарії, міні проекти з розділу «Технологія побутової діяльності та самообслуговування», тематичні вироби до календарних свят тощо.

Охарактеризовано проблеми організації, навчально-методичного забезпечення навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку, необхідність створення ефективної системи психолого-педагогічного супроводу дітей та їхніх родин в умовах кризових викликів; наявність певних психофізичних обмежень у дітей з порушенням інтелектуального розвитку.

Акцентується увага на важливості злагодженої роботи усіх фахівців закладу, що передбачає залучення педагогів, батьків, створення умов для постійного удосконалення освітнього процесу.

В результаті дослідження обґрунтовано необхідність дотримання у процесі трудового навчання організаційно-педагогічних умов та представлених нормативно-правових та навчально-методичних рекомендацій, технологій та прийомів ефективної взаємодії усіх учасників процесу.

Представлено перспективи подальшого дослідження з окресленої проблематики.

Ключові слова: особливі освітні потреби; діти з порушеннями інтелектуального розвитку; трудове навчання; дистанційне навчання.

Abstract. The article reveals the relevance of the organization of distance learning of high school students with special educational needs in the conditions of martial law in the country. Methods of organizing distance learning of schoolchildren with intellectual development disorders in the conditions of martial law in the country are considered.

The main aspects that should be taken into account in the process of labor training in a distance format are highlighted.

The peculiarities of the distance format of labor training of students with special educational needs are considered. Methodological tips and recommendations regarding distance learning of students with intellectual disabilities are highlighted. Practical recommendations on the organization of project-technological training of high school students in modern conditions of crisis challenges are presented: cooking lessons, mini-projects from the section "Technology of household activities and self-service", thematic products for calendar holidays, etc.

The problems of organization, educational and methodological support for the education of children with intellectual development disorders, the need to create an effective system of psychological and pedagogical support for children and their families in the conditions of crisis challenges are characterized; the presence of certain psychophysical limitations in children with impaired intellectual development.

Attention is focused on the importance of the coordinated work of all specialists of the institution, which involves the involvement of teachers, parents, and the creation of conditions for the continuous improvement of the educational process.

As a result of the study, the necessity of observing the organizational and pedagogical conditions and the presented normative-legal and educational-methodical recommendations, technologies and methods of effective interaction of all participants in the process was substantiated in the process of labor training.

Prospects for further research on the outlined issues are presented.

Key words: special educational needs; children with intellectual disabilities; labor training; distance learning.

Актуальність дослідження.

В умовах воєнного стану в країні одним із важливих завдань системи шкільної освіти дітей з особливими освітніми потребами є забезпечення вільного та відкритого доступу до отримання знань з урахуванням потреб, здібностей та інтересів учнів. Забезпечення безперервності процесу навчання можливе завдяки використанню інноваційних технологій у різних сферах освітньої діяльності [1].

Внаслідок воєнних подій в Україні відбулися зміни як в житті суспільства, так і в освітній системі. У зв'язку з цим було запроваджено низку заходів задля забезпечення безперервності освітнього процесу усіх здобувачів освіти, внаслідок чого навчальні заклади перейшли на режим дистанційного навчання.

Дистанційне навчання – це індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціальному середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [2].

Слід зазначити, що дистанційну освіту визнано ЮНЕСКО як важливий напрям розвитку сучасної системи навчання. Розвиток освіти на основі принципів безперервності, доступності, особистісно-орієнтованої спрямованості формує концептуально нову модель – відкриту освіту.

Відкритість освіти полягає у здатності забезпечити відкритий простір для розвитку особистості, засвоєння нею необхідних знань

про навколишній світ. Це розгорнутість освітньої системи до можливостей, інтересів і потреб, повсякденного життя особистості і суспільства, до співпраці учня і вчителя, соціуму і навчальних закладів.

В умовах кризових викликів у країні використання інформаційно-комунікаційних технологій для дистанційного навчання учнів з ООП дає можливості подолання обмежень та розширення меж навчання та супроводу:

- подолання просторових обмежень – заміщення фізичної присутності учня у класі віртуальною;
- усунення часових обмежень – можливість навчання за гнучким графіком;
- розширення меж подачі інформації – навчальні ресурси можна отримувати з різних джерел;
- можливість навчання в індивідуальному темпі;
- залучення до участі у заходах різного формату тощо.

Однак потрібно пам'ятати, що он-лайн освіта дітей з ООП не може повністю замінити навчання учнів у класі при постійному супроводі вчителя, безпосередньому спілкуванні з педагогом та однолітками.

Метою статті є висвітлення методичних порад та рекомендацій щодо організації уроків трудового навчання в дистанційному форматі для дітей з особливими освітніми потребами.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та розкриття тематики були використані методи систематизації та узагальнення дослідженого матеріалу.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій.

В Україні близько 165 тис. дітей з особливими освітніми потребами, і більшість з цих дітей мають різні бар'єри та труднощі навчання, які почалися із впровадженням дистанційного навчання, синхронізацією освітнього процесу, побудовою освітнього середовища та ін.

У цьому контексті чимало досліджень і практичних напрацювань присвячено інтеграції дітей з особливими потребами до загальноосвітнього простору. Насамперед ідеться про особистісну орієнтацію освіти; забезпечення варіативності здобуття базової та повної загальної середньої освіти відповідно до здібностей та індивідуальних можливостей (В. Засенко, В. Кобильченко, Т. Костенко, С. Кульбіда, С. Литовченко, С. Миронова, І. Омельченко, О. Орлов, Л. Прохоренко, Г. Соколова, К. Тороп, О. Чеботарьова, В. Шевченко, А. Шевцов, Н. Ярмола та ін.). Для таких осіб розроблено різні моделі дистанційного навчання в умовах кризових викликів, які дають змогу працювати вдома з усім класом під керівництвом учителя, який є може стати спікером для батьків у допомозі оволодіння методами засвоєння навчальних знань.

У результатах досліджень зазначено, що дистанційне навчання має низку характеристик, які відрізняють його від інших способів отримання традиційної освіти й підкреслюють інноваційність та

актуальність навчального процесу, в якому інтерактивна взаємодія вчителя й учня має регулярний, а не епізодичний характер. Окреслено проблемні моменти в організації дистанційного навчання в системі освіти, а також визначено низку перешкод у забезпеченні якості освіти та ефективного доступу до навчання кожної дитини з особливими потребами в умовах дистанційного формату (В. Засенко, О. Орлов, Л. Прохоренко, С. Литовченко, О.Чеботарьова та ін.)

Результати дослідження. Важливим навчальним предметом, який в умовах воєнного стану реалізовується у дистанційному форматі, є трудове навчання, що входить до освітньої галузі «Технології». Аналіз практики навчання учнів з ООП засвідчує, що трудове навчання у дистанційному форматі може здійснюватися у двох режимах: синхронному чи асинхронному. Відмінністю між синхронним і асинхронним режимами є миттєві повідомлення та негайний зворотний зв'язок. Асинхронний режим не дає можливості такого типу взаємодії.

Слід зауважити, що категорія дітей із ООП не однорідна. Ступінь психофізичного порушення варіює від легкого до важкого. Отже, пізнавальні, комунікативні, сенсомоторні можливості учнів сильно відрізняються, тому основними принципами є індивідуалізація та диференціація навчання.

Дистанційне трудове навчання вимагає реалізації низки організаційних та дидактичних вимог до педагогів, школярів, батьків дітей з ООП.

Узагальнення практичного досвіду педагогів трудового навчання засвідчує, що у роботі з учнями із ООП найефективніше використовуються онлайн-уроки та індивідуальні заняття, консультації дітей та їхніх батьків за допомогою платформи Zoom, що надає змогу спілкуватись та працювати в синхронному режимі; також у дистанційному форматі продуктивно використовуються базові сервіси Google, а саме: презентації, документи, відео-ресурси та ін. Зазначені технології дають змогу в синхронному та асинхронному режимі працювати разом над спільним завданням. Інструментарій ІКТ дуже різноманітний і дає можливість творчому вчителю підібрати індивідуально майже кожному учневі завдання відповідно до його особливостей розвитку.

Однак слід ураховувати також наступні аспекти у процесі трудового навчання у дистанційному форматі:

- необхідність навчально-методичного забезпечення освітнього он-лайн процесу (наявність спеціальних демонстраційних карт, наочних матеріалів з поетапного виготовлення виробів, інструкцій, пам'яток, презентацій щодо виготовлення певного виробу чи подачі теоретичного матеріалу, зразків обладнання для практичних завдань тощо, які будуть демонструватися учням під час вивчення нових тем та виконання творчих проєктів);

- використання необхідної системи он-лайн навчальних ресурсів для учнів, що сприяють повноцінному забезпеченню формування технологічних знань та вмінь;

- урахування певних психофізичних особливостей та обмежень у дітей з ООП і потреби постійного супроводу навчання під час уроків та при виконанні домашніх завдань;

- використання засобів активізації пізнавальної діяльності учнів;

- дотримання санітарно-гігієнічних та ергономічних умов організації дистанційного навчання (збільшення за потреби шрифтів у навчальних матеріалах, спрощення технологічних завдань відповідно пізнавальних можливостей та освітніх потреб учнів, урахування стану зору з метою уникнення перенавантаження, попередження перевантаження роботи учнів за комп'ютером) та ін.

На запит сучасної практики трудового навчання у дистанційному форматі нами було розроблено методичні рекомендації, в яких систематизовано навчально-методичні та дидактичні матеріали для усіх учасників освітнього процесу щодо забезпечення безперервної технологічної освіти учнів з порушеннями інтелектуального розвитку.

Відтак, для доцільної організації роботи та попередження негативних наслідків навчання, батькам дітей та педагогам пропонуються наступні методичні поради організації та проведення он-лайн уроків трудового навчання на початковому етапі організації дистанційного навчання, які представлено у важливих алгоритмічних кроках.

Забезпечення технічного оснащення для проведення дистанційного навчання

Комп'ютер, інтернет є невід'ємною частиною такої форми навчання. Дозуючи індивідуально навантаження, враховуючи рекомендації фахівців школи, діти спільно з батьками залучаються не лише до відео-уроків, а й удосконалюють художньо-трудові навички у процесі розвиваючих рекомендованих дидактичних ігор та вправ, цікавих пізнавальних завдань, презентацій тощо. З рекомендаціями щодо організаційно-технічного забезпечення дистанційного навчання можна ознайомитись на сайті МОН. <https://mon.gov.ua/ua>

Складання плану виконання розкладу уроків, занять тощо

Для того, щоб ефективно організувати навчальний процес вдома, потрібно мати чіткий розклад уроків, які включено в режим дня учня. Необхідно навчати дітей плануванню. Для цього потрібно переглядати та проговорювати разом з учнем візуальний режим дня та розклад уроків, зображений на плакаті. Можна використовувати картки візуальної підтримки для створення візуального розкладу, на якому буде зазначено, що будемо робити спочатку, що потім.

Використання цікавих прийомів поетапного досягнення результату Якщо учневі важко впоратися з певним обсягом трудового завдання, слід розбити це завдання на певні етапи. Запропонуйте учневі виконати певне завдання, надаючи йому за потреби допомогу та підтримку, лише потім переходити до наступного етапу завдання. Корисним є розроблення спеціальної системи заохочення. Це підтримує мотивацію до виконання завдань, учні пишаються своїми виконаними справами.

Організація робочого простору

Для ефективного виконання практичного завдання необхідно забезпечити учня навчальними матеріалами, знаряддями праці та зручним робочим місцем. Тому необхідно вибрати окремий куточок (навчальну зону) у будинку та обладнати його. Необхідно дотримуватись усіх правил безпеки при роботі з інструментами та засобами праці. Саме на цьому наголошується у проведеному педагогом інструктажі. Бажано усунути фактори, що можуть відволікати школяра.

Організовуючи робоче місце для учня, важливо враховувати стан його здоров'я, зорові, рухові, слухові, пізнавальні можливості. Необхідно допомогти йому (відповідно фізичних можливостей) дотримуватись оптимального режиму праці та дотримання правил техніки безпеки при виконанні завдання.

Організація навчання

Необхідно чергувати подачу теоретичного матеріалу з практичним виконанням завдання: спостереження, експериментування, створення проектів, дидактичні ігри, ліплення, конструювання тощо.

Навчальний матеріал необхідно вивчати невеликими змістовими блоками, відповідно можливостей учня, що сприятиме кращому запам'ятовуванню та відтворенню інформації.

Слід пам'ятати, що знання краще засвоюються в ігровій формі. Усі уміння та навички закріплюються за принципом «від простого до складного» (якщо дитина вільно виконує завдання, або

навичка вже сформована і доведена до автоматизму, тоді ускладнюються завдання або формуються нові навички). Дитині потрібна допомога та підтримка дорослого, якщо у неї щось не виходить. Якщо вона постійно користується підказками (фізичною – рука в руку, жестовою, словесною), то можна поступово зменшувати кількість їх використання і надавати учневі більше самостійності в практичних діях. Слід допомагати школяру, але не виконувати завдання замість нього.

Усунення бар'єрів та труднощів у навчанні

Якщо учень зустрічається з психологічними труднощами під час роботи з новою формою викладу матеріалу, технічними труднощами при роботі з обладнанням, потрібно допомогти йому справитися з цим, надати йому психологічну підтримку та допомогу, у разі необхідності – звернутися до педагога за консультацією.

Підтримка інтересу до навчання

Важливо мотивувати школяра до успіху. Мотивація може бути різною – зовнішньою та внутрішньою – власне пізнавальний інтерес учня (який підвищується від підтримання допитливості дитини, похвали за її досягнення тощо).

Слід пам'ятати: заохочення та підтримка показують учню, що дорослий пишається його роботою і його зусилля не залишаються непоміченими. Необхідно хвалити дітей за виконану роботу, за конкретну дію; звертати увагу на домашні завдання як навчальний інструмент до самостійності, а не покарання.

Підтримувати інтерес дитини і мотивацію до вивчення і пізнання нового – це головна вимога для успішного опанування інформаційно-комунікаційними технологіями та роботи в дистанційному режимі, для отримання якісної технологічної освіти учнями з різними інтелектуальними можливостями.

Дотримання здоров'язбережувального режиму під час дистанційного формату трудового навчання.

Необхідно робити паузи під час навчання, перерви після кожного відео-уроку чи заняття, виконувати рекомендовані фахівцями вправи для очей, дихальну гімнастику, розвантажувальні фізичні вправи, фізкультхвилинки у процесі роботи за комп'ютером. Проводиться також гімнастика для зняття стомленості. Слід пам'ятати, що вчителі та фахівці школи завжди готові поспілкуватися з батьками та їхніми дітьми в різний спосіб, надати консультацію чи практичну допомогу.

Позитивне оцінювання діяльності

Прагнення школяра до виконання завдань повинно оцінюватись позитивно та підкріплюватись словами дорослого. «Молодець», «У тебе все вийде», «Ти дуже старався», «Сьогодні тобі вдалося це зробити краще». Це впливає на підвищення самооцінки учня, його віри у отримання позитивного кінцевого результату, ставлення до виконаної роботи з різних видів діяльності. Важливо пам'ятати, що оцінювати потрібно не школяра, а діяльність, яку він здійснює або намагається здійснити при певній допомозі дорослого.

Усі означені поради слід використовувати педагогам та батькам у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

Важливим також є урахування психологічного стану учнів в умовах кризових викликів. Звук повітряної тривоги чи вибухів, незнайомий простір, нові обставини викликають страх і тривогу в усіх дітей, у тому числі і в школярів з особливими освітніми потребами.

Під час війни учні можуть втрачати своє базове відчуття безпеки, а це, своєю чергою, суттєво впливає на їхній настрій, емоційний стан, здатність навчатися та взаємодіяти з іншими. Ключова роль в адаптації до нових умов учнів з ООП належить педагогу.

Індивідуальний підхід, любов, розуміння, дружнє ставлення вчителя допомагає школярам відчувати себе потрібними в нових умовах. Адже саме педагоги згуртовують дітей, дозволяють їм розкритися і навчатися із задоволенням.

Школярі з ООП нині потребують посиленої підтримки, насамперед емоційної. При цьому слід урахувати можливості ефективної реалізації змісту трудового навчання в домашніх умовах на основі існуючого у школярів досвіду для виконання визначених проектно-технологічних завдань; наявність чи відсутність конструкційних матеріалів, інструментів та обладнання для виконання запланованих видів робіт (технологій); особливості безпеки життєдіяльності (можливі травмуючі фактори, що можуть наразити на небезпеку); можливості організації зворотного зв'язку між учасниками освітнього процесу тощо.

Практика організації проектно-технологічного навчання учнів старшої ланки школи в сучасних умовах кризових викликів засвідчує потребу у виконанні практичних завдань, виконання яких сприятиме не тільки якісній реалізації змісту навчальних програм, а й дозволить забезпечити життєдіяльність родини в обмеженому просторі. Наприклад, це уроки кулінарії, міні проекти з розділу «Технологія побутової діяльності та самообслуговування», тематичні вироби до календарних свят тощо. Тому доцільно в цей період давати учням невеликі за змістом, цікаві й доступні у виконанні завдання практичного характеру. У той же час, учителям слід обов'язково інформувати батьків, що виконання учнівських проектів повинно проводитися лише під наглядом дорослих із дотриманням основних правил безпечної праці щодо виконання визначених видів робіт (технологій) [3].

Обираючи теми творчих проектів та вироби, що виготовлятимуть учні, учитель повинен звертати увагу на наступне:

- об'єкт проектування необхідно обирати з урахуванням принципу здоров'язбереження, запобігаючи емоційному, ментальному та фізичному перевантаженню учнів; набутих ними компетентностей та реального матеріально-технологічного забезпечення;
- необхідно з'ясувати перелік матеріалів та інструментів, які можуть бути доступними для учнів вдома (це можна виконати у будь який зручний спосіб, наприклад, шляхом їх опитування чи анкетування);

•перед початком виконання творчих проектів учні повинні бути ознайомлені з критеріями їх оцінювання та формами презентації проміжних та кінцевого результатів практичної діяльності.

За відсутності знайомих учням конструкційних матеріалів (деревина, метал, тканина, пластик й ін.) доцільно замінити їх на альтернативні, доступні у побуті матеріали, а саме:

- прищіпки для білизни; бамбукові шпажки; палички від морозива, кави; олівці, тощо;
- дрiт, цвяхи, шурупи, магніти, монети, ключі, столові прибори;
- текстильні й неткані матеріали, нитки, мотузки;
- пластикова тара, пластикові кришечки від пляшок, CD-диски, гудзики чи іншу фурнітуру;
- папір, картон, гофрокартон;
- скляні невеличкі баночки, пляшечки, ємкості;
- насіння, крупи та інші природні матеріали;
- клей, термопістолет, степлер тощо.

Слід також звернути увагу на найбільш розповсюджені інструменти, які є майже у кожного вдома: голка, ножиці, викрутка, молоток тощо.

Орієнтовні напрями виконання проектних робіт для учнів старшої ланки школи можуть бути наступними [4]:

1. «Корисне пристосування для дому» (учні, ураховуючи потреби сім'ї, виготовляють необхідні для побуту вироби). Це можуть бути різноманітні органайзери для кухні, для ванної кімнати;

лотки для вирощування зелені на підвіконні (зокрема, з пластикових ємностей); тримач для рулонних матеріалів (паперових рушників, фольги, стрейч-плівки); вироби з картонних упаковок (у т. ч. будиночок для домашніх тварин); різноманітні підставки з прищіпок; органайзери для столових приборів, олівців із консервних банок; серветниці з CD-дисків; фоторамки з олівців, шпажок; декоративні свічники; та інші цікаві та корисні у побуті вироби.

2. «Улюблена страва моєї родини» (учні, порадившись із батьками, виготовляють найулюбленішу сімейну страву та згодом презентують її у визначений спосіб). Кулінарні вироби можна розмежовувати за певними тематичними напрямками: салати, холодні закуски, печення, кондитерські та хлібобулочні вироби (десерти, тістечка, пироги, торти й ін.); традиційні українські страви; страви до свят тощо.

Слід відмітити, що вироби представленого тематичного напрямку з великим задоволенням виготовляють як дівчатка, так і хлопчики.

3. «Родинний оберіг» (такий напрям тематичних проєктів єднати родину, охоплюватиме цікаві історичні факти як із її минулого, так і сьогочасного життя, торкатиметься звичаїв і традицій нашого народу). Вироби, що можуть виготовляти учні у межах представленого напрямку: вишиті картини, панно, рушники; вазон, горщик для «родинного» дерева чи квітки (з пластикової ємності, жерстяної чи скляної банки, пляшки, застосовуючи будь яке декорування); ляльки-мотанки; підвісний оберег на стелю з пластикових кришок, соломинок для коктейлів, мотузки; підкова-

оберіг, віничок-оберіг, декоративне віяло-оберіг; грошове дерево з монет, дроту й інші.

4. «Прикраса для оселі». Вироби, що можуть виготовляти учні у межах представленого напряму: інтер'єрні прикраси (панно з природних матеріалів, солоного тіста, вироби в техніці «макrame», в'язані спицями чи гачком, віночки на двері); декоративні кошики (плетені з паперової «лози», з пластикових емкостей, оздоблених шпагатом або мотузкою), декоративні вази (оздоблені декупажем, розписом фарбами, аплікацією, джутовим шпагатом тощо); закладки для книжок (плетіння гачком, в техніці «макrame», оздоблені вишивкою); вироби в етнічному стилі; макети архітектурних споруд та елементи ландшафтного дизайну; годівнички (із упакувань, пластикових пляшок); світильники, свічники, абажури та ін.

5. «Мій надійний помічник» (цікавий напрямок проектно-технологічної діяльності, що дозволить виготовити корисні вироби для особистих потреб чи у подарунок близьким людям). Вироби, що можуть виготовляти учні у межах представленого напряму: футляр для окулярів, мобільного телефону, планшету; прикраси (з бісеру, тканини, шкіри, стрічок, дроту, деревини, пластику тощо); пенал, скриньки для дрібних речей із підручних матеріалів; вітальні тематичні листівки; екторбинки для сипучих продуктів; органайзер для LEGO-конструктора; дошка для нарізки; підставки чи органайзери для канцелярії; підставки для гаджетів тощо.

6. «Нове життя старим речам» важливий напрям дистанційних творчих проектів. Учням пропонується віднайти вдома певний предмет, якому необхідно надати нові властивості, покращити його

конструкцію, відреставрувати: стілець, вішак для одягу, поличка, рамка для фото, декоративна наволочка тощо. Також можна використати речі, які вже не можна з певних причин використовувати за призначенням, і перетворити їх на інші цікаві вироби: декоративні подушки, килимок, сумка-шопер, фартух для кухні, м'які іграшки, килимок на стілець, підстилка для домашніх тварин, еко-торбинки тощо.

Також цікавими для школярів будуть міні-проекти (виконання завдань з елементами проектування, пов'язані з життєдіяльністю та самообслуговуванням учня):

- «Сервірування святкового столу» (етикет за столом, серветки, столові прибори, посуд);
- «Охайне житло» (технологія догляду за житлом);
- «Здоров'я та краса» (технологія догляду за волоссям);
- натуральні рослинні засоби для зміцнення волосся);
- «Моя зачіска» (мистецтво вибору зачісок: види зачісок, залежно від форми обличчя; коригування форми обличчя за допомогою зачіски;
- «Мій одяг – мій імідж» (технології вибору одягу і взуття та догляду за ними);
- «Мій власний стиль» (проектування власного стилю з урахуванням стилів в одязі, видів одягу за призначенням, особливостей фігури) та ін.
- «Декоративні квіти» (технології вирощування кімнатних та декоративних квітів (розсади).

Отже, вказані напрями не тільки будуть мотивуючим до праці чинником і дозволять учням цікаво проводити час, виконуючи уроки технологічного циклу вдома, а й сприятимуть іміджу навчальних предметів технологічного компоненту в сім'ї. Таким чином проектно-технологічна діяльність не тільки формуватиме та розвиватиме компетентнісний потенціал учнів, але й покращуватиме життєдіяльність родини в цілому.

Для організації дистанційного навчання в умовах воєнного стану рекомендуємо [5]:

- створювати групи із батьками та учнями у соціальних мережах (Viber, Telegram тощо);
- інформувати батьків учнів з ООП про особливості освітнього процесу в період воєнного стану;
- передбачити форми зворотного зв'язку з дітьми та їх батьками;
- створювати власний контент з розміщенням уроків, інформаційних матеріалів, посилань на додаткові ресурси;
- розміщувати завдання та рекомендації на сайті освітнього закладу;
- використовувати електронні платформи (ZOOM, Google Classroom тощо);
- організовувати та проводити консультування учнів щодо процесу роботи;
- надавати перевагу виконанню соціально значущих проєктів (плетіння маскувальних сіток, пошиття національного прапору,

виготовлення оберегів та листівок для бійців ЗСУ, приготування страв у домашніх умовах під наглядом дорослих тощо);

- надавати корисні поради, які допоможуть дітям впоратися з роботою.

Звертаємо увагу на необхідності визначення переліку матеріалів та інструментів, які можуть бути доступними для учнів у цей час та замінювати знайомі конструкційні матеріали на альтернативні, доступні у побуті.

Звертаємо увагу вчителів на варіативності вибору учнями технологій виготовлення виробів. Доцільно об'єкти обирати з урахуванням принципу здоров'язбереження, запобігаючи емоційному та фізичному перевантаженню учнів; набутих ними компетентностей і реального матеріально-технологічного забезпечення. Перед початком виконання роботи доцільно ознайомити учнів із правилами техніки безпеки. Добираючи навчальні завдання, учителю бажано уникати одноманітності, репродуктивності, натомість варто збільшити кількість завдань творчого спрямування, щоб сприяти вивільненню позитивних емоцій, підтримці віри дітей у власні сили й можливості [6].

З огляду на те, що з технічних видів праці вибір простих у виконанні технологій незначний і виконати більшість з них у домашніх умовах без відповідного обладнання та матеріального забезпечення неможливо, рекомендуємо використовувати наступні технології (паперопластика, виготовлення об'ємних паперових листівок, виготовлення сувенірів, оздоблення різьбленням, мозаїкою тощо).

Для організації освітнього процесу в умовах воєнного стану рекомендуємо використовувати освітні веб-ресурси, онлайн-платформи, мультимедійні матеріали, навчальні відеофільми, відео майстер-класів та інтерактивні вправи.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Підводячи підсумки вищесказаного, зазначимо, що трудове навчання освітньої галузі «Технології» у дистанційному форматі є важливим напрямом навчання учнів з особливими освітніми потребами, вкрай необхідним для розвитку сучасної освіти, а його впровадження потребує реалізації організаційно-педагогічних умов та дотримання представлених нормативно-правових та навчально-методичних рекомендацій, технологій та прийомів ефективної взаємодії усіх учасників процесу. Дистанційну форму здобуття освіти для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку слід розглядати лише на період дії надзвичайних обставин; оскільки вона не здатна замінити навчання учнів у класі, безпосередню роботу з учителем.

Основною умовою успіху в просуванні дитини з обмеженими інтелектуальними можливостями за освітньою програмою є батьківський супровід учня під час навчання. Практика показує, що найсприятливіші умови навчання школярів з ООП з використанням дистанційних освітніх технологій складаються тоді, коли батьки учнів є безпосередніми учасниками освітнього процесу, надійними партнерами вчителів. Необхідно пам'ятати та дотримуватись рекомендацій та покрокового алгоритму щодо організації дистанційного навчання. Уважне та турботливе ставлення педагогів

та батьків до дитини, забезпечення необхідних умов допоможе їй навчатися, розвиватися, долати можливі труднощі та бар'єри при дистанційному навчанні.

З цією метою в умовах дистанційного навчання батькам необхідно проводити систематичну роботу з дітьми щодо організації та забезпечення різних видів трудової діяльності дітей, зміст і форма реалізації яких можуть коригуватися залежно індивідуальних особливостей учнів.

Важливим є зміна трудової діяльності протягом тижня, залучення дітей з порушеннями інтелектуального розвитку до різних видів праці (самообслуговуючої, господарсько-побутової, художньо-трудової).

Вибір інструментів для організації дистанційної взаємодії з учнями залежить з одного боку від компетентнісного досвіду учасників освітньої діяльності, а з іншого – технічних можливостей Інтернету та електронних пристроїв, які вони використовують.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чеботарьова О.В. Навчання та підтримка дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах війни: поради педагогам. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2022. №3. С. 40-51.

2. Чеботарьова О.В. Теорія і практика трудового навчання учнів з порушеннями опорно-рухового апарату та інтелекту: Монографія. Київ: Симоненко О.І., 2020. 344 с.

3. Порадник батькам: практичні рекомендації під час дистанційного навчання дітей з інтелектуальними порушеннями: навч.-метод. посібник /авт.: О. Чеботарьова, Г. Блеч, І. Бобренко, І. Гладченко, О. Мякушко, І. Сухіна, С. Трикоз. За заг. ред. О. Чеботарьової. К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 154с.

<https://lib.iitta.gov.ua/721765/1/%D0%9F%D0%9E%D0%A0%D0%90>

4. Трудове навчання в дистанційному режимі. URL: https://golosiivruo.gov.ua/docs/section/L_Rak.pdf

5. Коренева І.В. Організація освітнього процесу з трудового навчання (технологій) в умовах воєнного стану. URL: <http://www.soippo.edu.ua/index.php/4897-o>

6. Як організувати дистанційне навчання для дітей з ООП. Досвід вчителів. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-organizuvaty-dystantsijne-navchannya-dlya-ditej-z-ooop-dosvid-vchyteliv/>

REFERENCES

1. Chebotaryova O.V. Education and support of children with intellectual disabilities in war conditions: advice for teachers. A special child: education and upbringing. 2022. No. 3. P. 40-51. (in Ukrainian).

2. Chebotaryova O.V. Theory and practice of labor training of students with disorders of the musculoskeletal system and intelligence: Monograph. Kyiv: Simonenko O.I., 2020. 344 p. (in Ukrainian).

3. Advisor to parents: practical recommendations during distance education of children with intellectual disabilities: educational method. manual / author: O. Chebotaryova, G. Blech, I. Bobrenko, I. Gladchenko, O. Myakushko, I. Sukhina, S. Trikoz. In general ed. O. Chebotaryova. K.: ISPP named after Mykola Yarmachenko National Academy of Sciences of Ukraine, 2020. 154p. <https://lib.iitta.gov.ua/721765/1/%D0%9F%D0%9E%D0%A0%D0%90> (in Ukrainian).

4. On-the-job training in remote mode. *URL:* https://golosiivruo.gov.ua/docs/section/L_Rak.pdf (in Ukrainian).

5. Koreneva I.V. Organization of the educational process of labor training (technologies) under martial law. *URL:* <http://www.soippo.edu.ua/index.php/4897-o> (in Ukrainian).

6. How to organize distance learning for children with SEN. Experience of teachers.

<https://nus.org.ua/articles/yak-organizuvaty-dystantsijne-navchannya-dlya-ditej-z-ooop-dosvid-vchyteliv/> (in Ukrainian).

УДК 376:159.056.04

Крістіна Тороп,

доктор педагогічних наук, директор

torop.kristina@gmail.com

ORCID 0000-0002-2330-1960

researcher ID: ABD-2907-2020

Ярмола Наталія,

кандидат педагогічних наук, заступник директора з наукової роботи

nat.yar1978@gmail.com

ORCID 0000-0001-9374-5543

researcher ID: V-4898-2017

Torop Kristina,

doctor of pedagogical sciences, head of special school

torop.kristina@gmail.com

ORCID 0000-0002-2330-1960

researcher ID: ABD-2907-2020

Nataliia Yarmola,

Ph.D, deputy director for research

nat.yar1978@gmail.com